

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET I OSLO
FORNMINNESKJONEN
Postboks 6762,
St. Olavs Plass
0130 Oslo

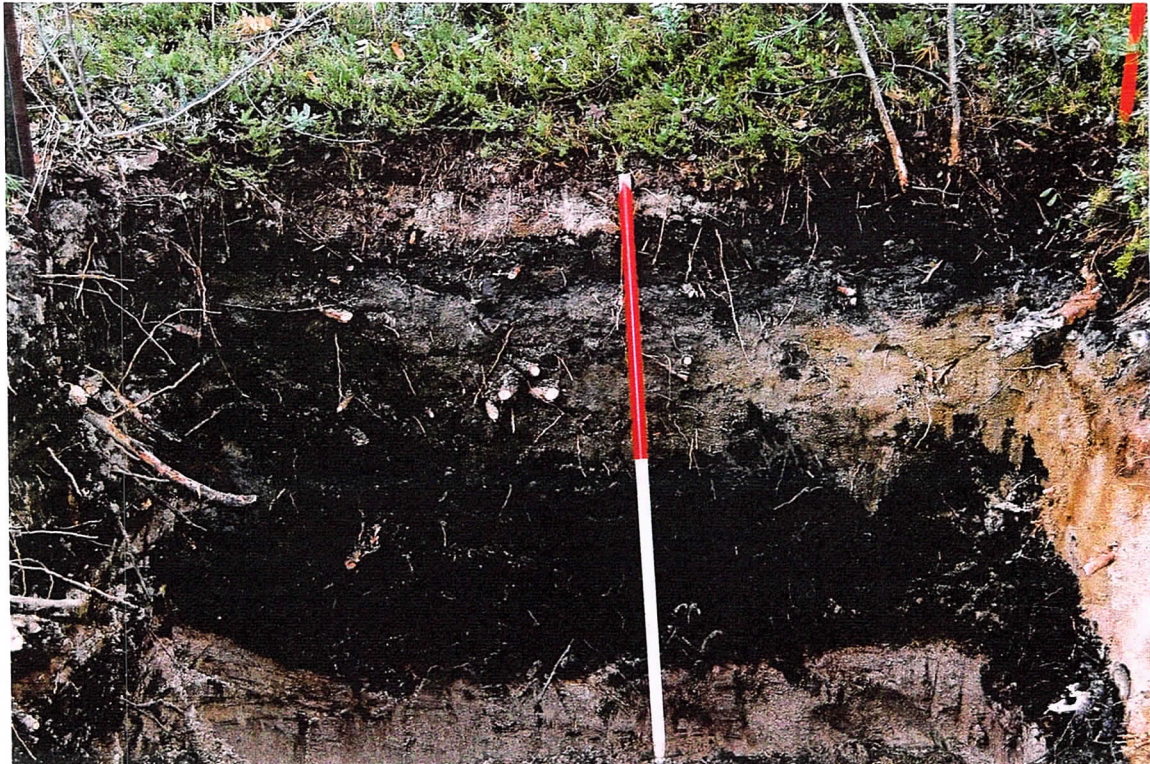
RAPPORT

ARKEOLOGISK UTGRAVNING

Kullgroper

Terningmoen, Grindalen, 13/13
Elverum kommune, Hedmark

Hege Damlien/Inger Marie Berg-Hansen

Oslo 2006

**UNIVERSITETETS
KULTURHISTORISKE
MUSEER**

Gårds-/ bruksnavn Terningmoen, Grindalen	G.nr./ b.nr. 13/13
Kommune Elverum	Fylke Hedmark
Saksnavn Reguleringsplan for Terningmoen øst	Kulturminnetype Kullgroper
Saksnummer (arkivnr. UKM) 02/3655	Tiltakskode/ prosjektkode 759022
Eier/ bruker, adresse Forsvarsbygg, Utbyggingsprosjektet Postboks 65, 2451 Rena	Tiltakshaver Forsvarsbygg, Utbyggingsprosjektet Postboks 65, 2451 Rena
Tidsrom for utgravning 12.- 14. mai 2003	M 711-kart/ UTM-koordinater/ Kartdatum UTM 32, 6752421, 0637461
ØK-kart CU 067-5-2, CV 067-5-1	ØK-koordinater N:321311,4/Ø:44366,3
A-nr. 2003/68	C-nr. 53150, 53151
ID-nr (Fornminneregisteret)	Negativnr. (UKM) 27440, 27454
Rapport ved: Hege Damlien	Dato: 19/5-03
Sakbehandler: Inger Marie Berg Hansen	Prosjektleder: Inger Marie Berg Hansen

SAMMENDRAG

Kullgropene R1, R7 og R8 ble dokumentert og undersøkt. Det ble tatt ut kullprøver fra profilen til alle de tre kullgropene. De tre kullgropene var tilnærmet kvadratiske, og skiller seg dermed ikke i form fra den østlige tradisjonen med rektangulære og kvadratiske kullgroper som dominerer i Elverum.

Kullprøver fra R1 og R7 er datert til tidlig middelalder, henholdsvis 1165-1280 og 1030-1220 e.Kr.

INNHold

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN.....	2
2. DELTAGERE, TIDSRUM.....	3
3. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER.....	3
4. UTGRAVNINGEN	3
4.1 Problemstillinger – prioriteringer.....	3
4.2 Utgravningsmetode	4
4.3 Utgravningens forløp	5
4.5 Utgravningen	5
4.5.1 Funnmateriale.....	5
4.5.2 Strukturer.....	5
4.5.3 Datering	7
5. KONKLUSJON	7
6. LITTERATUR.....	8
7. VEDLEGG.....	9
7.1. Fotoliste	9
7.2. Kullprøveliste.....	10
7.3. Tegninger	10
7.4. Analyser	10
7.5. Kart.....	10
7.6 Tilveksttekst.....	10

RAPPORT FRA ARKEOLOGISK UTGRAVNING

GRINDALEN, 13/13, ELVERUM KOMMUNE, HEDMARK FYLKE

HEGE DAMLIEN

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN

Universitetets kulturhistoriske museer (UKM) utførte i perioden 12. til 14. mai 2003 arkeologiske undersøkelser av tre kullgroper (R1, R7 og R8) i forbindelse med reguleringsplan for Terningmoen øst, Terningmoen leir- Grindalen, 13/13, Elverum kommune, Hedmark. Det ble tatt ut kullprøver fra alle kullgropene. A.nr: 2003/68. C-nr: 53150, 53151. Tiltak: 759022. UKM saksnr. 02/3655.

I forbindelse med omstilling av Forsvarets aktivitet (se St. Prp nr. 45 (2000-2001) og St. prp 77 (2000-2001)), er det planlagt utbygging av Terningmoen leir, Elverum kommune. Områdene omfattet av reguleringsplanen er i all hovedsak regulert til byggeområder: militærleir med sivile sambandsfunksjoner, men det er også satt av områder for vern av bygninger, områder for særskilt landskapsbehandling, jernbane og veg.

Hedmark fylkeskommune foretok en registrering av området 21.-23- mai 2002. Castor Kompetanse har også registrert området i forbindelse med KU, deltema kulturminner og kulturmiljø. Hedmark fylkeskommune har registrert tre kullgroper R1, R7 og R8, innenfor området omfattet av reguleringsplanen. De påviste kulturminnene er automatisk fredet i henhold til lov om kulturminner av 9 juni 1978, § 4, bokstav b.

Saken ble behandlet administrativt ved UKM 26. august 2002 og UKM tilrådte arkeologiske undersøkelser i henhold til prosjektplan (datert 17. februar 2003). Riksantikvaren fattet vedtak i saken, jf. brev 26. september 2002. Elverum kommune vedtok reguleringsplanen 28. oktober 2002, og det ble tatt inn i bestemmelsene at det skal gjennomføres en arkeologisk undersøkelse av kullgropene R1, R7 og R8. I brev av 11. desember 2002 til Hedmark fylkeskommune, sendt UKM i kopi, ber tiltakshaver Forsvarsbygg, om at det blir utført arkeologiske undersøkelser i 2003. Saken ble behandlet i Fornminnekomiteen 10. februar 2003 (sak F 020/03). UKM anbefalte Riksantikvaren å sette vilkår om at tiltakshaver dekker utgiftene til en arkeologisk undersøkelse, beregnet til å koste 37.200,- (2003 kr). Riksantikvaren fattet vedtak etter kml§10. 1. ledd den 5. mars 2003 i samsvar med UKMs anbefaling.

2. DELTAGERE, TIDSROM

Undersøkelsen ble utført i perioden 12. til 14. mai 2003. Undertegnede fungerte som feltleder. Gravemaskin med fører Jan Morten Nordli deltok 13. mai. Værforholdene under undersøkelsen var skiftende med sol, regn og overskyet.

3. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER

Terningmoen leir ligger i Elverum kommune, Hedmark. Området er i dag en militærleir. Kullgropene R1, R7 og R8 ligger i områder med bevart furumo inne på Terningmoen leir ca 190 m.o.h. Landskapet er flatt og lite kupert. Kulturmiljøet i leiområdet er preget av militær aktivitet, og består for det meste av bebygde arealer, parkeringsplasser, veier og gressplener. Noen bevarte skogsområder i NØ og S. Leiren deles av en Ø-V gående jernbanelinje. I N avgrensens området av RV25 (Hamarvegen).

R7 og R8 ligger NV i planområde rett sør for RV25. De er begge skadet i N-voll av Ø-V gående traktorveg. Gropene ligger på bevart furumo rett NV for fotballbanen.

R1 ligger S i planområdet sørsiden av jernbanelinja) i bevart furumo. Gropa er skadet i N av gjerde til jernbane og i Ø av grøft.

Torv og humuslaget i området hadde en tykkelse på ca 5-10 cm. Deretter fulgte et lys grått utvaskningslag ca 15 cm tykt, igjen etterfulgt av et lyst gult anrikningslag etterfulgt av fin brunhvit sand. Dette kalles en podsolprofil. Undergrunnen var tørr, med fin drenering. Jordsmonnet består av fin steinfri sand.

Det finnes svært mange kullgroper i Elverum kommune. Ved søk på Elverum kommune i Hedmark, i Fornminneregisteret (NINA/NIKU), ble det gjort 1034 treff. Av disse utgjør over 524 treff på kullgrop. Det ble dessuten gjort 119 treff på grop som også kan inneholde kulturminnetypen kullgrop. I tillegg er det registrert 47 jernvinneanlegg i kommunen. Det er imidlertid ikke registrert jernvinneanlegg i nærheten av de berørte kullgropene.

4. UTGRAVNINGEN

4.1 PROBLEMSTILLINGER – PRIORITERINGER

Kullgroper er kulturminner knyttet til jernframstilling og finnes i utmarka. I tillegg finnes det innmarksnære kullgroper knyttet til smier, smiegroper. I Sør-Norge finnes enkeltliggende kullgroper spredt rundt jernframstillingsplassene, med unntak av Valdres og tilgrensende områder vest for Gudbrandsdalen hvor kullgroper ligger samlet på selve jernframstillingsplassen.

Kullgroper er regnet for et massemateriale, og de fleste er datert til høymiddelalderen, men det forekommer både eldre og yngre dateringer. Nettopp mengden gir interessante muligheter for å vurdere produksjon og økonomiske forhold i middelalderen. Kullgroper har vært ett viktig kulturhistorisk tema i to

av de største prosjekter innenfor UKMs distrikt: Dokka- prosjektet (Larsen 1991) og Rødsmoprojektet (Narmo 1997). De er her knyttet både til jernframstilling og smiing. Foruten på Rødsmoen, Åmot kommune, er det i Hedmark undersøkt en del kullgroper i Våler kommune, og dessuten i Elverum kommune (se blant annet Ristvedt 2000). En kullgrop er undersøkt på Helset, 34/23. Den hadde rektangulært bunnparti og er datert til AD 1225-1260. I forbindelse med realisering av reguleringsplan for Hanstad øst ble det på Elverum prestegård, 31/25, m.fl. undersøkt 8 kullgroper. De hadde kvadrantisk og rektangulær form. Dateringene ligger hovedsaklig innenfor 1050-1300 e.Kr. Det er også undersøkt kullgroper på Ydalir grustak og St.Hanshaugen. C14 resultatene viser at kullproduksjonen her har foregått fra slutten av vikingtid til 1400-tallet.

På motsatt side, vestsiden av Glomma, er det i forbindelse med utvidelse av Hagen grustak undersøkt både fangst-, bål-, og kullgroper. Dateringene av kullgropene viser at de grovt sett grupperer seg i to perioder: ca 1000-1200 e.Kr. og ca. 1200-1300 e.Kr.

Dateringene fra de undersøkte kullgropene i Elverum faller innenfor tidsrommet med størst kullproduksjon i distriktet, som undersøkelsene på Åmot og Våler har vist.

Utmarksbruk er et forskningstema ved UKM, og det legges vekt på å samle inn mest mulig enhetlig informasjon om kullgroper. Det dreier seg både om form, dimensjon, vedstabling, treslag, datering og eventuelt gjenbruk/ flere bruksfaser og forholdet til eventuelle sidegroper.

Både form og dimensjon synes å variere i ulike distrikter og kan bidra til å avgrense tradisjonsområder. Et interessant forhold er formen på gropa, som i øst (Hedmark) vanligvis er kvadratisk eller rektangulær, mens den lengre vest (Valdres) er rund. Grensen syntes å gå ved Mjøsa, slik at Elverum ligger i den østlige tradisjonen. Det er undersøkt mange kullgroper i Elverum og de fleste gropene har hatt en kvadratisk eller rektangulær form.

Det er utført mange undersøkelser av kullgroper på Østlandet, men det er fortsatt behov for et bredt komparativt materiale for å få et klarere bilde av jernutvinningen i jernalder og middelalder.

4.2 UTGRAVNINGSMETODE

Kullgropene blir først avmerket på kart og dokumentert i plan. Plantegningen angir ytre og indre diameter, og nedskjæringen i midten. Ytre diameter blir målt fra vollens ytterkant, indre diameter fra vollens topp og dybde fra vollens topp til bunnplan av nedgravningen. Det er forskjellige måter å undersøke kullgroper på for å få den nødvendige informasjonen. Vanligvis blir gropenes ene halvdel flategravd med maskin ned til kullaget, for å se gropas form i plan. Underveis må man være oppmerksom på muligheten for å få informasjon om vedens stabling. Etter å ha dokumentert kullaget, lager man et snitt gjennom kullaget for å få en profil av hele nedgravningen som viser strategien i og under gropa.

Profilen renses og dokumenteres. Her vil det være mulig å påvise flere bruksfaser, blant annet ved studium av lagfølgen i vollen. Ved å fjerne den ene halvdel av gropa er det enkelt å få kunnskap om vollens utstrekning og å ta ut kullprøve for treslagbestemmelse og C14-dateringer. Å datere kullgroper er helt nødvendig for å sette kullgroperne inn i en kulturhistorisk sammenheng.

4.3 UTGRAVNINGENS FORLØP

Undersøkelsen startet med at de tre kullgroperne ble identifisert og dokumentert i plan. Alle kullgroperne ble fotografert og tegnet i plan (mål 1:50 cm). Gravemaskinen ankom tirsdag 13. mai kl. 08.30. Kullgropernes ene halvdel ble først flategravd ned til kullaget, og deretter snittet ned til undergrunnen. Kullgropernes profil ble så rensert opp, tegnet (mål 1:20 cm) og fotografert. Kullgropernes bredde i profil tilsvarer området mellom vollens ytterkant, dybden angir målet mellom bunnplan og nedgravningens bunn (undergrunnen). Det ble tatt ut kullprøver fra kullaget i profilene.

4.5 UTGRAVNINGEN

4.5.1 FUNNMATERIALE

Det ble ikke funnet gjenstander i forbindelse med utgravningen.

4.5.2 STRUKTURER

R1 Kullgrop

Kullgrop R1 lå sør i planområde, på sørsiden av jernbanelinja. Gropa lå på en flate med bevart furumo. Kullgropen var skadet i N av gjerde til jernbanelinja og i Ø av grøft. Kullgropas form var problematisk å anslå på grunn av skadene, den virket allikevel i S og V å være sirkulær. Kullgropa var bevokst med lyng og flere store furutrær. Kullgropen var tydelig markert i terrenget, var bolleformet og hadde klare voller. Nedskjæringen virket tilnærmet kvadratisk og hadde et flatt bunnparti.

R.nr	Ytre diam.	Indre diam.	Dybde
1	7,3	5,5	0,8

Det var umulig å gjøre ett gjennomgående snitt av gropa på grunn av at gjerdet til jernbanelinja gikk over halve gropa, samt at store furutrær skapte redusert framkommelighet for maskinen. Det ble derfor lagt et snitt Ø-V gjennom halve gropa og gropas N-del ble fjernet. Kullagets form var tilnærmet kvadratisk. Gropas bredde i profil er vanskelig å anslå, dybden var 110 cm. Gropa hadde skrå side og flat bunn. Det var klare tykke kullag i nedskjæringen.

Øverst var det et torvlag ca 10 cm tykt. Deretter fulgte et lyst grått sandlag (utvaskningslag) (lag I), etterfulgt av et gulhvit sandlag (lag II) med største tykkelse på 40 cm (anrikningslag). Under dette fulgte kullaget (lag III), som besto av et tykt lag med masse store trekullbiter. Laget besto av kullholdig masse samt to kompakte lag med mye trekullbiter. Det ble tatt ut to kullprøver fra lag III (jf. profiltegning). Kullaget hadde en største tykkelse på 50 cm. Under kullaget fulgte et lyst brunhvit sandlag (lag IV) (undergrunn).

Kullgropen hadde et svært tykt og kompakt kullag med store trekullbiter. Formen er tilnærmet kvadratisk i bunn.

En kullprøve fra denne kullgropen er datert til tidlig middelalder (se kullprøveliste, vedlegg)

R7 Kullgrop

Kullgrop R7 lå i det NV-hjørne av planområde, rett S for RV25 (Hamarvegen). Gropen lå på en flate i bevart furumo, og skjæres i N av traktorveg og i S av grusveg. Kullgropen var liten og sirkulær med utydelige voller. Vollen i N/NV var skadet av traktorveg. Kullgropen var bevokst med lyng og flere store furutrær. Nedskjæringen var tilnærmet kvadratisk med et flatt bunnparti.

R.nr	Ytre diam.	Indre diam.	Dybde
7	-	2,9	0,4

Kullgropen ble snittet ØV og, gropas N-del ble fjernet. Kullagets form var tilnærmet kvadratisk.

Kullgropens bredde i profil var 3 m, og dybden var 90 cm. Nedgravningen hadde skrå sider i profil og en flat bunn. Øverst var det et torvlag 10 cm tykt. Deretter fulgte et ca 10 cm tykt grått sandlag (utvaskningslag). Under dette fulgte i gropas Ø- del et guloransje fint sandlag (lag II) (anrikningslag), med største tykkelse 25 cm. I V-del fulgte et gråhvitt sandlag (lag III) som var noe kullholdig. Laget hadde en tykkelse på 30 cm. I gropas V-voll var det et brunsvart kompakt kullholdig sandlag (lag VII) med tykkelse på 20 cm. En kullprøve ble tatt ut fra dette laget (kullprøve 2, jf. profiltegning). Lag VII blir etterfulgt av lag II. Disse lagene etterfølges av kullaget (lag VIII). Laget består av kullholdig svart masse, og den nederste delen av et kompakt kullag med mye trekull. Laget har en største tykkelse på 30 cm. En kullprøve ble tatt ut fra kullaget (kullprøve 1, jf. profiltegning). Under kullaget i Ø og V voll følger et hvitbrunt fint sandlag (lag IV), med største tykkelse på 25 cm. Under kullaget i selve nedgravningen, og under lag IV i vollene følger et noe mer grovkornet brunhvitt sandlag (lag VI). Dette laget er mørkere under selve nedgravningen.

Kullgropen hadde et klart kullag med store biter av trekull. I V-voll var det også et kullholdig lag som det ble tatt ut kullprøve fra. Formen var tilnærmet kvadratisk.

En kullprøve fra denne kullgropa er datert til tidlig middelalder (se kullprøveliste, vedlegg)

R8 Kullgrop

Kullgrop R8 lå i det NV hjørne av planområdet, rett S for RV25. Gropa ligger rett NV for NV hjørne av fotballbanen. Kullgropen er skadet i N av traktorveg. Kullgropen er en grunn tilnærmet kvadratisk grop med utydelige voller. Gropen har et flatt bunnparti.

R.nr	Ytre diam.	Indre diam.	Dybde
8	-	3,3	0,4

Kullgropen ble snittet ØV, og gropas N-del ble fjernet. Kullagets form var tilnærmet kvadratisk. Kullgropens bredde i profil var 2,7 m og dybden 53 cm. Nedgravningen i profil hadde skrå side i Ø og bratt i V. Bunnen var flat. Øverst var det et torvlag 10 cm tykt, etterfulgt av et tynt lys gult sandlag ca 10 cm. Deretter følger et grått sandlag (lag II) (utvaskningslag) med en største tykkelse på 10 cm. Under lag II følger et mørkt grått kullholdig sandlag (lag III), med svarte kompakte kullstriper. Laget har en største tykkelse på 50 cm. En kullprøve er tatt ut fra lag III (jf. profiltegning). I Ø-voll følger et guloransje sandlag (lag IV) (anrikningslag). Deretter følger et lyst gråhvit fint sandlag (lag V) med største tykkelse på 25 cm. Under dette følger så et lag med lys gul grovere sand (lag VI). Laget inneholder en del stein (rullestein), spesielt i skille mellom lag V og VI.

Kullgropen hadde et klart kullag og det ble tatt ut kullprøve. Formen var tilnærmet kvadratisk i bunnlaget.

4.5.3 DATERING

Det er utført to C14-dateringer av to av gropene. Dateringene viser at kullgropene var i bruk i tidlig middelalder (se kullprøveliste og kopi av dateringer og treartsbestemmesler).

5. KONKLUSJON

Under undersøkelsen ble kullgrop R1, R7 og R8 undersøkt. Alle de tre kullgropene var skadet, noe som førte til at gropenes form i plan var vanskelig å anslå. Alle de tre gropene virker likevel å ha en kvadratisk form. Disse gropene ser dermed ut til å bekrefte den østlige tradisjonen med kvadratisk eller rektangulær form som dominerer i Elverum.

Kullgrop R7 og R8 er tilnærmet like, både i form, størrelse og stratigrafi, R1 skiller seg derimot ut. R1 er bolleformet, har tydelige voller og et kraftig kullag med mange og store trekullbiter bevart. Kullgropene R7 og R8 er mindre, har utydelige voller samt at kullaget er noe tynnere. Det ble tatt ut kullprøver fra kullaget i alle gropene.

6. LITTERATUR

Larsen, J.H. 1991

Jernvinna ved Dokkfløyvatn. De arkeologiske undersøkelsene 1986-1989. *Varia* 23. Universitetets Oldsaksamling, Oslo.

Narmo, L.E 1997

Jernvinne, smie og kullproduksjon i Østerdalen. Arkeologiske undersøkelser på Rødsmoen i Åmot 1994-1996. *Varia* 43. Universitetets Oldsaksamling, Oslo.

Ristvedt, Kristin 2000

En undersøkelse av kullgroper og fangstgroper i Elverum. *Nicolay, arkeologisk tidskrift* 81:6-10. Oslo.

Prosjektplan datert 17. februar 2003

7. VEDLEGG**7.1. FOTOLISTE**

Fotograf: Hege Damlien

Fargenegativ, nr. Cf 27440

Film 1	Motiv	Retning mot	Dato
14	R7, plan	S	12/5
15	Oversikt NV del planområde	Ø	
16	R8, plan	SV	
17	Oversikt NV-del planområde	V	
18	R1, plan	NØ	
19	Oversikt, S-del planområde	Ø	
20	R7, profil	S	13/5
21	R7, profil V-del	S	
22	R7, profil Ø-del	S	
23	R7, profil	S	
24	R7, profil	S	
25	R8, profil	S	
26	R8, profil Ø-del	S	
27	R8, profil	S	
28	R8, profil	S	
29	R1, profil	S	
30	R1, profil Ø-del	S	
31	R1, profil V-del	S	
32	R1, profil mot Ø	Ø	
33	Oversiktsbilde S-del planområde	Ø	
34	R1, profil mot Ø	Ø	
35	R1, profil	S	
36	R1, profil	S	
37	R1 og jernbanelinje	V	

Fargenegativnr: Cf 27454

Film 2	Motiv	Retning mot	Dato
1	SV-del planområde	V	14/5
2	NV- del planområde	V	14/5

7.2. KULLPRØVELISTE

A.nr: 2003/68

Kullprøvenr.	Kullgrop	C-nr	gram	Vedart	Datering	kommentar
K1	R1	C53150/1	110	Pinus (furu)	AD1165 - 1280	Fra lag III i profil
K2	R1	C53150/2	24	Pinus (furu)	–	Fra lag III i profil
K3	R7	C53151/1	129,4	Pinus (furu)	AD1030 – 1220	Fra lag VIII i profil
K4	R7	C53151/2	1,7	Pinus (furu)	–	Fra lag VII i profil
K5	R8	C53151/3	10,4	Pinus (furu)	–	Fra lag III i profil

7.3. TEGNINGER

7.3-1. Kullgrop R1

7.3-2. Kullgrop R7

7.3-3. Kullgrop R8

7.4. ANALYSER

7.4-1. Treartsanalyser v/H.I.Høeg, UiO

7.4-2. C14-dateringer, NTNU

7.5. KART

7.5-1. Kartutsnitt 1:50 000

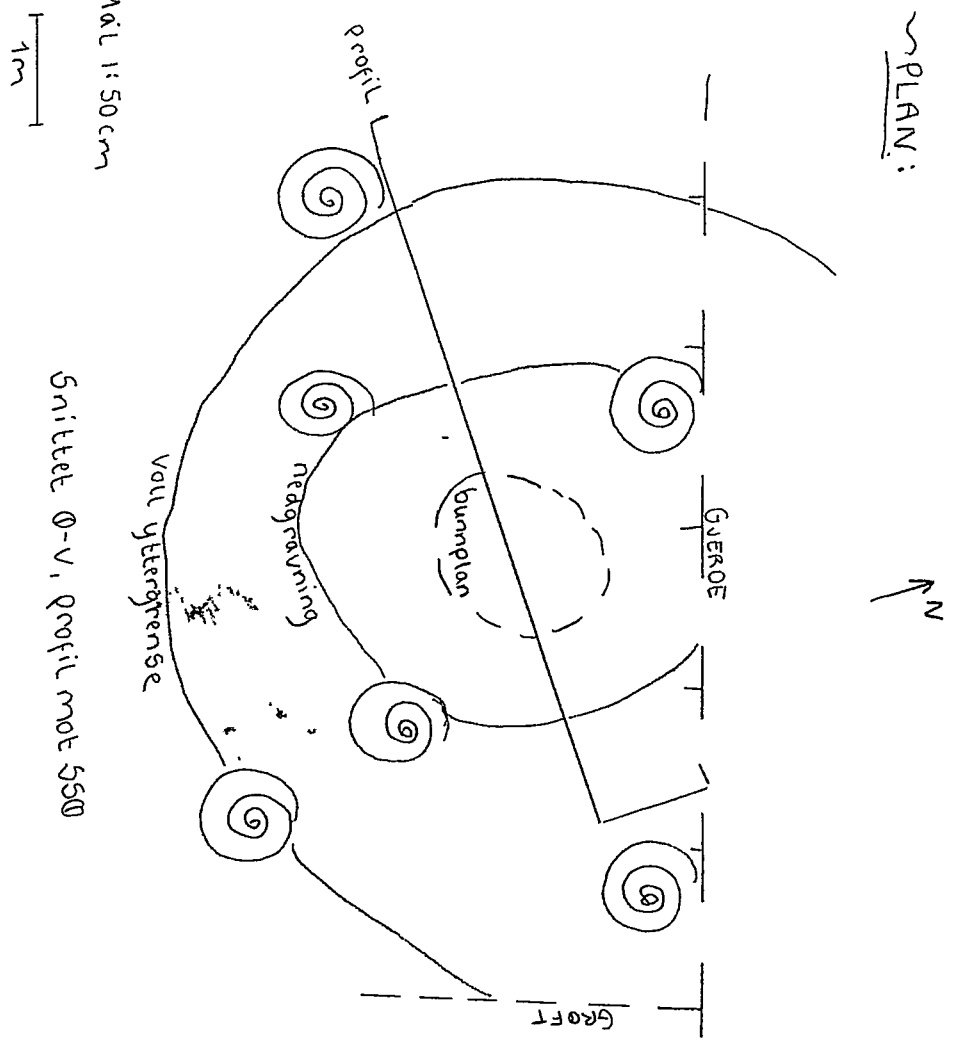
7.5-2. Oversiktskart 1:10000

7.5-3. Reguleringskart

7.6 TILVEKSTTEKST

Tenningsmaen, Grindalen 13/13, Elverum, Hedmark, Anr. 2003/68, VKM Saksnr. 02/3v55
 KULLØRØR R1
 12/5-03 HD

PLAN:

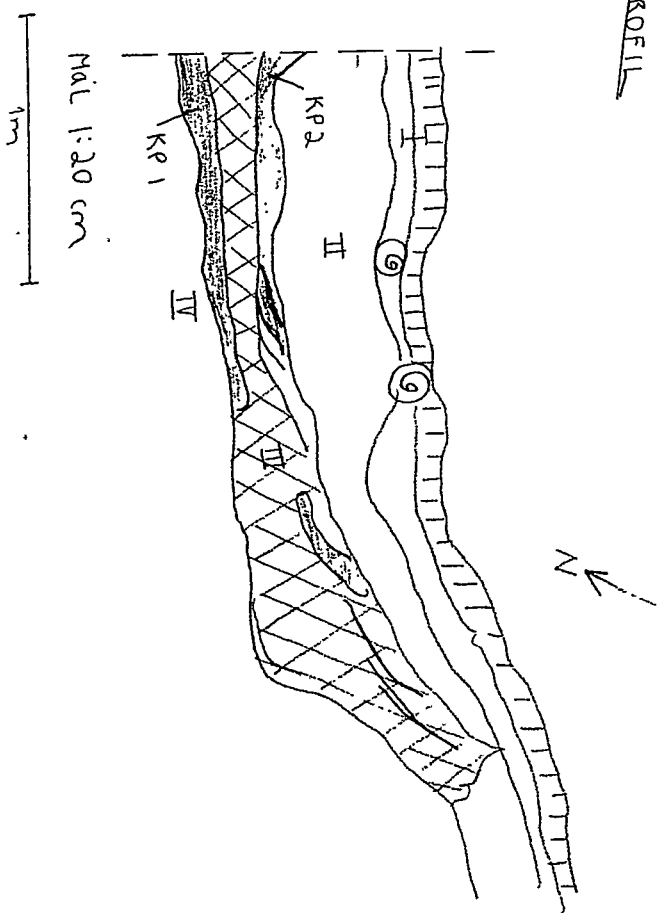
Mål 1:50cm

1m

Snittet Ø-V, profil møt 550

⊙ - Tre

PROFIL

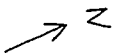
Mål 1:20 cm

1m

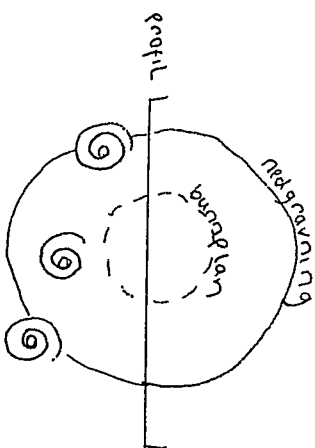
- I Torv og lys grått sandlag (utvaskningslag)
- II Gulvitt fint sandlag
- III Svart kullag, kompakte stenger med konsentrasje av trekkull
- IV Lyst brunvitt sandlag

- III - Torv
- ⊙ - Rot
- ⊗ - Kullholdig
- - Trekkull

Tenningsmoen, Grindakken 13/13, Elverum, Hedmark Arnr: 2003/08, VKM saksnr. 02/3655
 KULLGROP R7
 12/5-03 H0

PLAN: N

TRAKTORGJEG

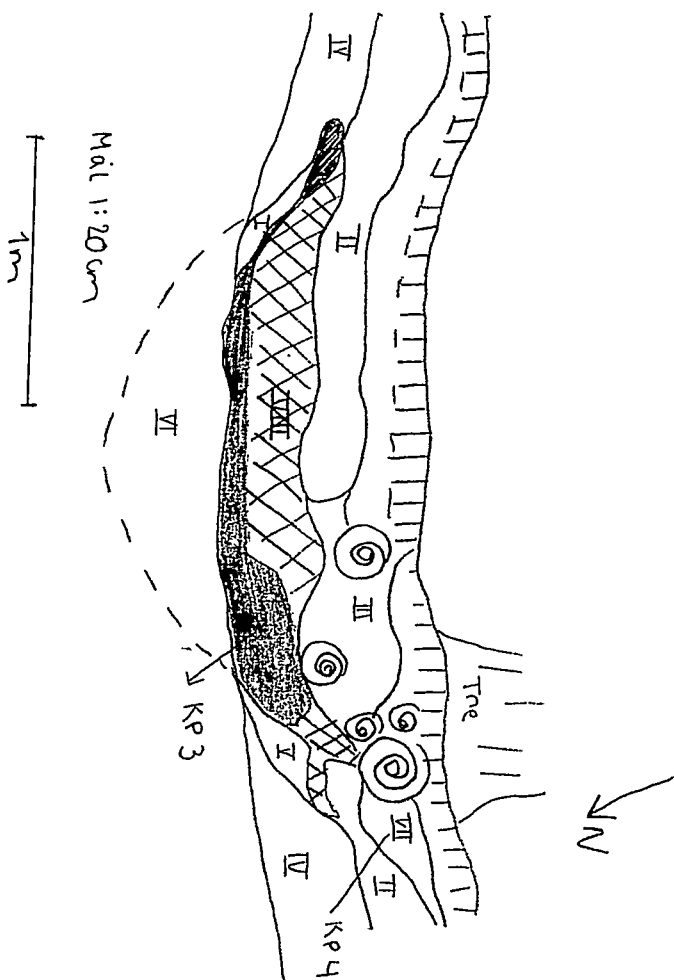

Mål: 1:50 cm

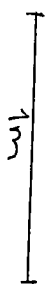

Snittet Ø-V, profil mot S

PROFIL:

Mål 1:20 cm

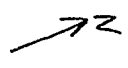

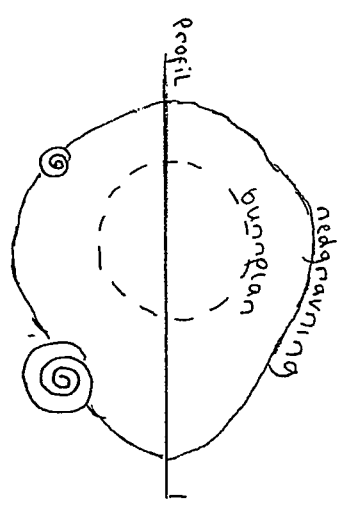
© - Tre

- I Torv, de 10 nedste cm er grøtt forvoklandet utvaskningslag
- II Guloransje fin sand
- III Grøntvit sand, noe kullholdig, spetter av II
- IV Hvitbrun fin sand
- V Rødsbrun sand, i underkant av kulllaget
- VI Grøntvit noe grovere sand, del av nedg
- VII Brunsvart kompakt masse, kullholdig
- VIII Kullag, stiger med konsentrert trekkull

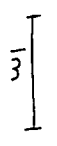
- III - Torv
- ⊙ - Rot
- ⊗ - Kull
- - Tre

Terningmoen, Grindavon 13/13, Elverum, Hedmark A.nr: 2003/b8, VKN saksnr. 02/3655
 KULLGROP R8
 12/5-03 H10

PLAN Inaktiveveg

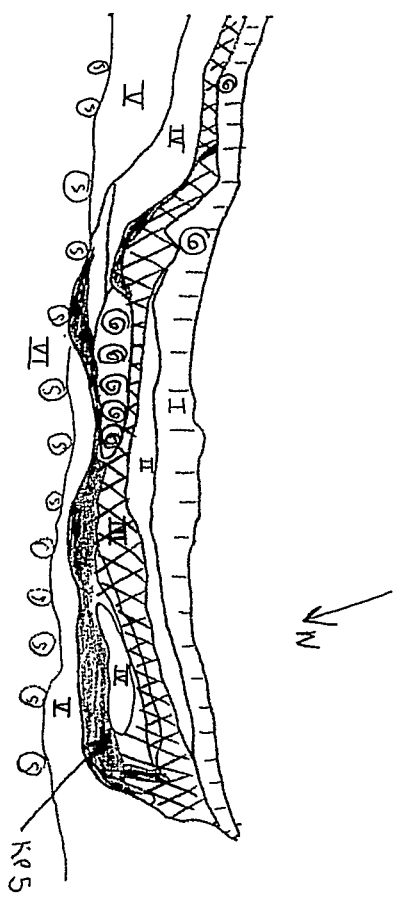

Mål 1:50 cm

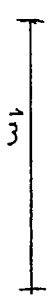

Snittet Ø-V profil mot S

PROFIL

Mål: 1:20 cm

- I: Torrslag ca 5 cm. Lyst gulgrått sandlag
- II Lyst grått sandlag
- III Mørk gråsvart kullag, striger med konsentrert trekkull
- IV Gulbransje sand
- V Lys gråhvit fin sand
- VI Lys gul grøvere sand, stein spesielt i skille mellom lag V og VI

⊙ - Tre

- III - Torv
- ⊙ - Rot
- ⊗ - Kullholdig
- ⊙ - konsentrert trekkull
- ⊙ - Stein

Høeg - Pollen, 876 842 262,
Helge Irgens Høeg,
Gloppeåsen 10,
3261 LARVIK

Larvik, 7/5-04.

Til Inger Marie Berg-Hansen.

Analyse av 5 kullprøver fra Terningmoen Øst, Terningmoen leir -
Grindalen 13/3, Elverum kommune, Hedmark, Tiltakskode 759022.

C-53150/1, kullprøve K 1, Kullgrop R 1.

Det ble bestemt 40 biter. Alle var Pinus (furu).

C-53150/2, kullprøve K 2, Kullgrop R 1.

Det ble bestemt 40 biter. Alle var Pinus (furu).

C-53151/1, kullprøve K 3, Kullgrop R 7.

Det ble bestemt 40 biter. Alle var Pinus (furu).

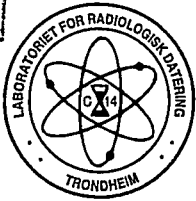
C-53151/2, kullprøve K 4, Kullgrop R 7.

Det ble bestemt 40 biter. Alle var Pinus (furu).

C-53151/3, kullprøve K 5, Kullgrop R 8.

Det ble bestemt 40 biter. Alle var Pinus (furu).

Helge Irgens Høeg.

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: NTNU – Gløshaugen, Sem Sælandsv. 5, 7491 Trondheim
Telefon 73593310 Telefax 73593383

KULTURHISTORISK MUSEUM Universitetet i Oslo	
Saksb. MHA	Kopi 17 DES. 2004
Ark.: 0427	
Saksnr. 023655	Dok.nr.: 21

DATERINGSRAPPORT

Oppdragsgiver: Berg-Hansen, Inger M.
UKM/Oldsaksamlingen
Postboks 6762 St. Olavs plass, 0130 Oslo

DF-3741

Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Datert del	¹⁴ C alder før nåtid	Kalibrert alder	δ ¹³ C ‰
T-17085	K1(R1), C53150/1 Terningmoen leir Elverum, Hedmark	Treku11 Furu	6.0 g	835 ± 65	AD1165-1280	-26.1*
T-17086	K3(R7), C53151/1 Terningmoen leir Elverum, Hedmark	Treku11 Furu	6.0 g	910 ± 65	AD1030-1220	-26.1*

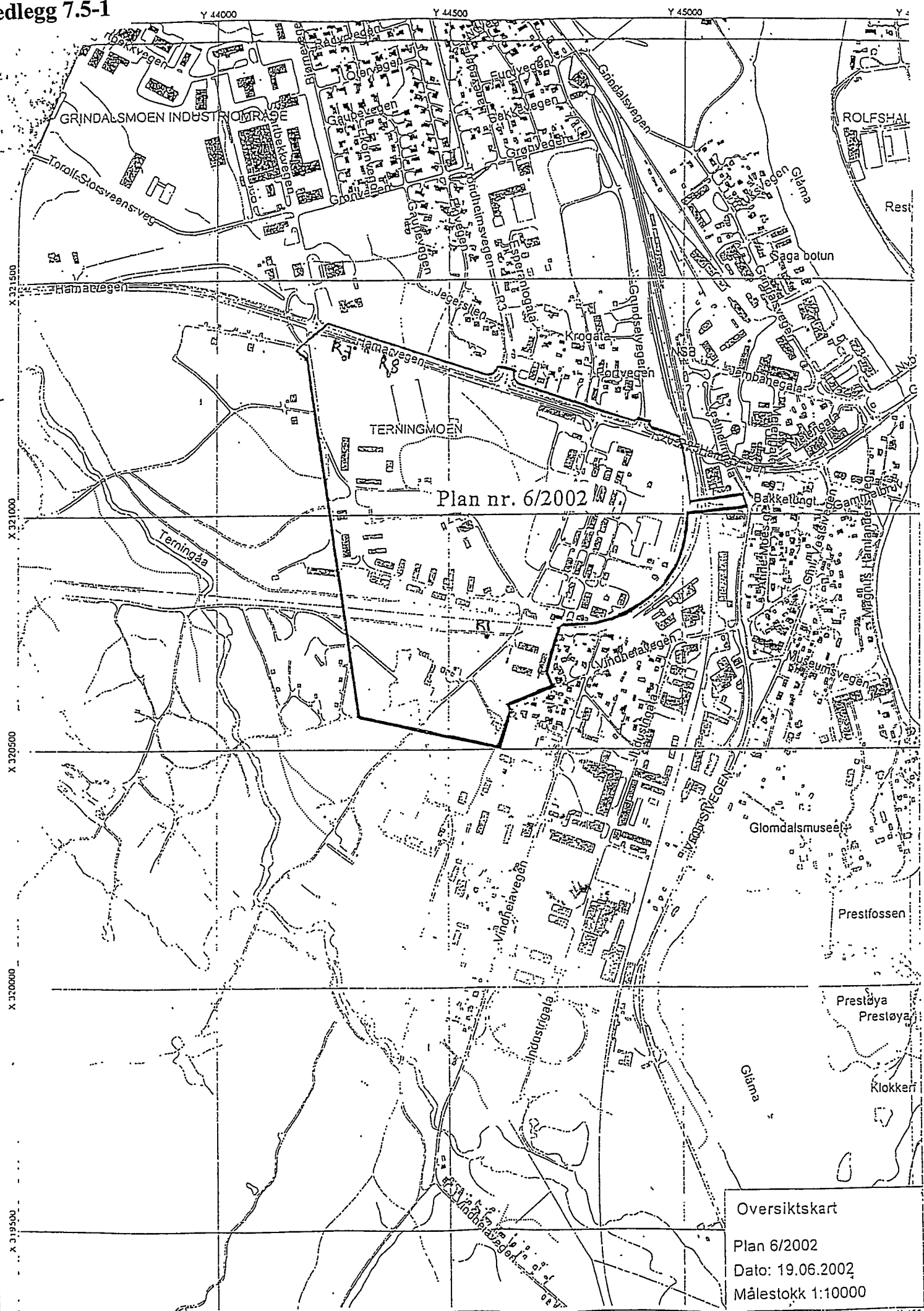
Dato: 09 JUL 2004

Laboratoriet for Radiologisk Datering

Fred H. Skogseth
Fred H. Skogseth

Steinar Gulliksen
Steinar Gulliksen

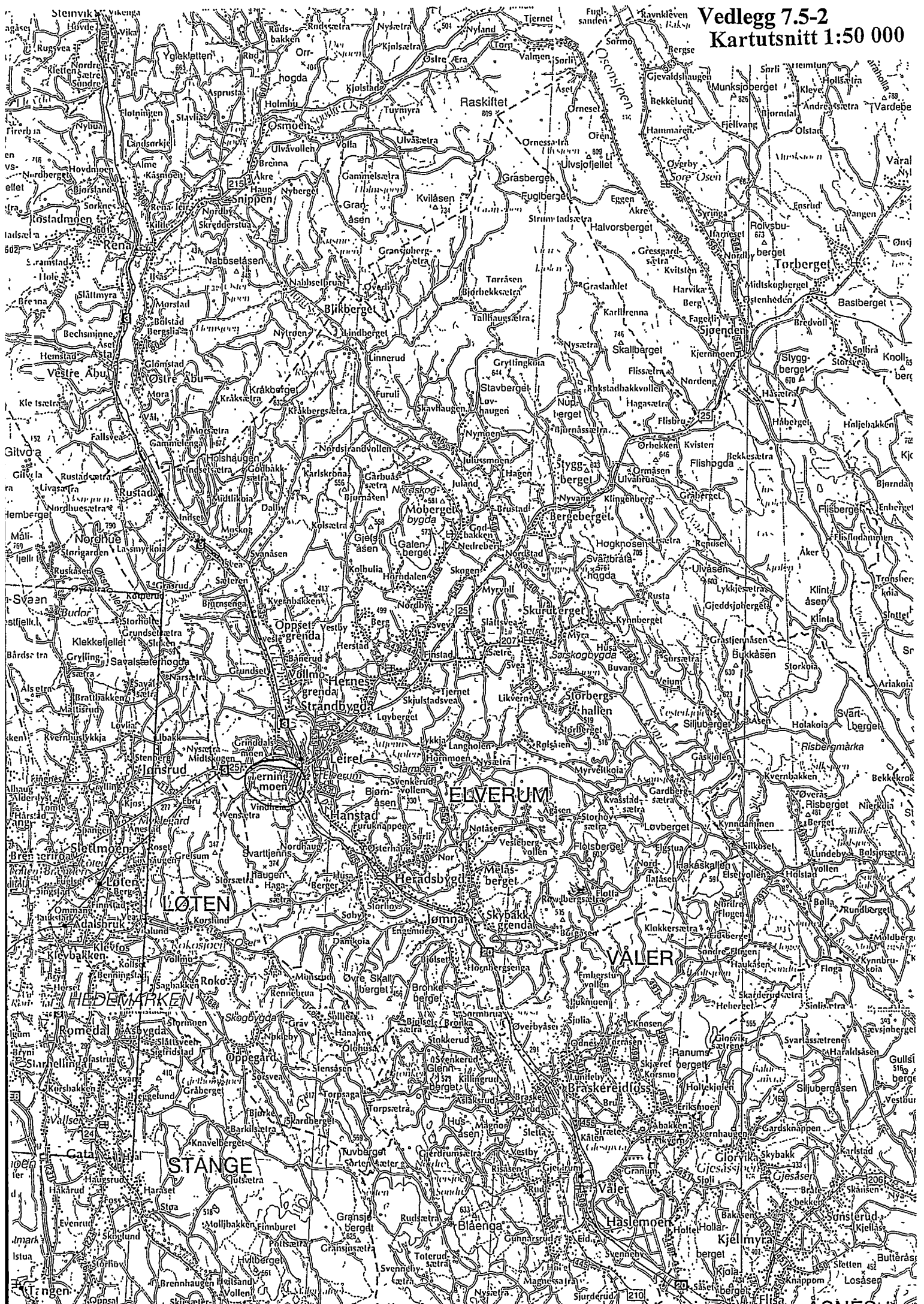
Edlegg 7.5-1

Plan nr. 6/2002

Oversiktskart
 Plan 6/2002
 Dato: 19.06.2002
 Målestokk 1:10000

Vedlegg 7.5-2
Kartutsnitt 1:50 000

KARTEI ER KOPIERI FRÅ FORVAERETS IV FOR UTBYGGING AV TERNINGM OG TILSLAKSOMRÅDET

C53150/1-2

Produksjonsplass fra Middelalder fra Terningmoen, Grindalen (13 /13), Elverum kommune, Hedmark

1) Prøve, kull

Kullprøve, K1, fra kullgrop R1. Opprinnelig vekt 110 gram. Prøven er vedartsbestemt til pinus (jf Høeg 2004). En del av prøven er forbrukt til datering ved NTNU. Resultatet av dateringen er tidlig middelalder, 1165-1280 e. Kr. En rest på 10,6 gram av prøven magasineres.

Vekt: 10,6

Datering: AD1165 - 1280

Strukturnr: R1 Kullgrop

2) Prøve, kull

Kullprøve, K2, fra kullgrop R1. Prøven er vedartsbestemt til pinus (jf Høeg 2004). Prøven er ikke datert.

Vekt: 24

Datering: Prøven er ikke datert

Strukturnr: R1 Kullgrop

Funnomstendighet: Utgravning Hedmark fylkeskommune foretok en registrering av området 21.-23. mai 2002. Det ble da påvist tre kullgroper innenfor planområdet. De tre kullgropene ble arkeologisk undersøkt ved KHM av Hege Damlien 12. - 14. mai 2003. Det er knyttet to Cnr til denne utgravningen, C53150 og C53151.

Orienteringsoppgave: Terningmoen leir er en militærleir. Der fornminnene ligger er det bevart furumo.ca 190 moh. Landskapet er flatt og lite kupert. Kulturmiljøet i leiren er preget av militær aktivitet, og består for det meste av bebygde arealer, parkeringsplasser, veier og opparbeidede gressplener. Noen bevarte skogsområder i NØ og S. Leiren deles av en Ø-V gående jernbanelinje. I nord avgrenses området av RV25 - Hamarvegen. R7 og R8 ligger NV i planområdet rett sør for RV25 på bevart furumo rett NV for fotballbanen. R1 ligger S i planområdet i bevart furumo.

Kartreferanse/-KOORDINATER: ØK, CU 067-5-2 / ØK, CV 067-5-1 *Projeksjon:* NGO1948 Gauss-K; Akse 3 N: 321311,4 Ø: 44366,3

INNBRETNING/litteratur: , 17.02.2003, prosjektplan

Funnet av: Hege Damlien, 2003

C53151/1-3

Produksjonsplass fra Middelalder fra Terningmoen, Grindalen (13 /13) Elverum kommune, Hedmark

1) Prøve, kull

Kullprøve, K3, fra kullgrop, R7. Prøven er vedartsbestemt til pinus (jf Høeg 2004). Opprinnelig vekt 129,4 gram. En del av prøven er forbrukt til datering ved NTNU. Resultatet av dateringen er tidlig middelalder, 1030-1220 e. Kr. Rest av prøven, 4,1 gram, magasineres.

Vekt: 4,1

Datering: AD1030-1220

Strukturnr: R7 Kullgrop

2) Prøve, kull

Kullprøve, K4, fra kullgrop, R7. Prøven er vedartsbestemt til pinus (jf Høeg 2004). Prøven er ikke datert.

Vekt: 1,7

Datering: Prøven er ikke datert

Strukturnr: R7 Kullgrop

3) Prøve, kull

Kullprøve, K5, fra kullgrop, R8. Prøven er vedartsbestemt til pinus (jf Høeg 2004). Prøven er ikke datert.

Vekt: 10,4

Datering: Prøven er ikke datert

Strukturnr: R8 Kullgrop

Funnomstendighet: Utgravning Hedmark fylkeskommune foretok en registrering av området 21.-23. mai 2002. Det ble da påvist tre kullgroper innenfor planområdet. De tre kullgropene ble arkeologisk undersøkt ved KHM av Hege Damlien 12. - 14. mai 2003. Det er knyttet to Cnr til denne utgravningen, C53150 og C53151.

Orienteringsoppgave: Terningmoen leir er en militærleir. Der fornminnene ligger er det bevart furumo.ca 190 moh. Landskapet er flatt og lite kupert. Kulturmiljøet i leiren er preget av militær aktivitet, og består for det meste av bebygde arealer, parkeringsplasser, veier og opparbeidede gressplener. Noen bevarte skogsområder i NØ og S. Leiren deles av en Ø-V gående jernbanelinje. I nord avgrenses området av RV25 - Hamarvegen. R7 og R8 ligger NV i planområdet rett sør for RV25 på bevart furumo rett NV for fotballbanen. R1 ligger S i planområdet i bevart furumo.

Kartreferanse/-KOORDINATER: ØK, CU 067-5-2 / ØK, CV 067-5-1 *Projeksjon:* NGO1948 Gauss-K; Akse 3 N: 321311,4 Ø: 44366,3

INNBRETNING/litteratur: 17.02.2003, Prosjektplan

Funnet av: Hege Damlien, 2003